

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Utkast till lagrådsremiss Bättre skydd mot diskriminering i skolan

Antidiskrimineringsbyrån Norra Skåne (hädanefter ADB Norra Skåne eller vi) lämnar härmed följande synpunkter på utkastet till lagrådsremissen.

Sammanfattning

ADB Norra Skåne är positiv till ett förstärkt skydd mot diskriminering av barn och elever i verksamhet som regleras av skollagen. Av den anledningen tillstyrker vi förslagen i utkastet till remissen. Vi framför dock vissa synpunkter på förslagen, varav de viktigaste är:

- Det måste säkerställas att den enskilde anmälaren får tydlig information om sina valmöjligheter vid anmälan, inklusive tydlig och klar information om skillnaderna i myndighetens arbetssätt
- Det måste säkerställas att rutinerna för samverkan mellan myndigheterna är tydliga
- Elever bör, likt fackförbund, ha möjlighet att göra en framställning om vite till Nämnden mot diskriminering i fråga om aktiva åtgärder
- Konsekvenserna för Sveriges antidiskrimineringsbyråer bör analyseras
- Skolinspektionen bör fortsatt utreda en hög andel av inkommande anmälningar
- Behovet av ett starkare skydd mot diskriminering kvarstår trots dessa förslag på andra samhällsområden

Avsnitt 2.1 Förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567)

ADB Norra Skåne vill uppmana lagstiftaren att utforma lagtexten könsneutralt. Med könsneutral lagstiftning menar vi inte en uppräkningslista av de två juridiska könen man och kvinna. I stället avser vi ett val av ord som inte osynliggör något kön, utan som i samma anda som 2 kap. 5 § första stycket 2 diskrimineringslagen, erkänner fler könsidentiteter än man och kvinna. Förslaget till ny lagtext i 6 kap. 2 § andra stycket diskrimineringslagen innehåller formuleringen "han eller hon". För att undvika denna binära och transexkluderande indelning av elever vore en annan formulering att föredra. Formuleringen "han eller hon" skulle till exempel kunna ersättas av "hen" eller "den enskilde".

Avsnitt 5 Skyddet mot diskriminering på skolområdet behöver förstärkas

ADB Norra Skåne tillstyrker förslaget.

ADB Norra Skåne anser att skyddet mot diskriminering behöver förstärkas på många områden. Skolan är dessutom en särskilt viktig plattform för samtal och diskussioner om demokrati och diskriminering. Vi ser därför positivt på förslagen för att förstärka skyddet på skolområdet.

ADB Norra Skåne är också positiv till att bestämmelserna om diskriminering fortsatt finns i en samlad diskrimineringslag. Detta eftersom vi inte anser att det är placeringen av skyddet mot diskriminering som är problemet. Problemet består snarare i brister vad gäller (vägar till) upprättelse för individer samt efterlevnad av bestämmelserna om aktiva åtgärder. ADB Norra Skåne anser vidare att det är positivt att bestämmelserna om diskriminering fortsatt finns samlade i diskrimineringslagen, eftersom diskrimineringsgrunderna till skillnad från det bredare 'kränkande behandling' speglar strukturella maktförhållanden i samhället. Vi instämmer med tidigare remissvar som anfört att ett införande av diskrimineringsersättning i skollagen riskerar att urvattna begreppet diskrimineringsersättning och skada dess legitimitet.

Avsnitt 6 Skolinspektionen ska få föra talan om diskrimineringsersättning

ADB Norra Skåne tillstyrker förslaget, men efterfrågar tydlig information gentemot anmälare och tydliga rutiner för samverkan mellan myndigheterna.

Om Skolinspektionen får talan jämte Diskrimineringsombudsmannen (DO) måste det vara tydligt för den enskilde huruvida den kan anmäla till båda instanserna. I utkastet till lagrådsremissen står att elever bör kunna välja om de vill vända sig till DO *eller* till Skolinspektionen. Detta ger intrycket att den enskilde måste välja en av dessa instanser. Vi anser att det måste vara tydligt huruvida eleven är tvungen välja en instans, eller om den kan anmäla till bägge myndigheter.

ADB Norra Skåne anser att om en anmälan kommer in till DO, bör DO mycket tydligt informera om möjligheten att också anmäla till Skolinspektionen. I utkastet till lagrådsremissen står att "[e]n elev som vänder sig till DO bör t.ex. också informeras om möjligheten att vända sig till Skolinspektionen *om det behövs*, utifrån att myndigheterna arbetar på olika sätt [vår kursivering]". Formuleringen "om det behövs" är oklar. Det är viktigt att det framgår tydligt varför, och i vilka situationer, en anmälan till Skolinspektionen kan behövas eller ligger i barnets intresse. I utkastet till lagrådsremissen står att "DO och Skolinspektionen har olika förhållningssätt till sina uppdrag. Skolinspektionen utreder i princip alla anmälningar som kommer in. DO har inte på samma sätt ett fokus på individanmälningar". I klarspråk betyder detta att Skolinspektionen, till skillnad från DO, utreder många individärenden. Det kan därför generellt sett antas att en individ kommer att få mer hjälp av Skolinspektionen. Detta faktum måste framgå för den som funderar på att anmäla. Den enskilde ska inte behöva ha förkunskaper om DO:s arbete och syn på sitt uppdrag för att kunna förstå vilken hjälp hen kan räkna med vid en anmälan till DO. Den enskilde måste alltså informeras både om vilka valmöjligheter som finns och om myndigheternas respektive uppdrag och arbetssätt, för att kunna fatta ett välgrundat beslut. Ur ett barnrättsperspektiv är det naturligtvis också viktigt att denna information utformas på ett för barn och ungdomar lämpligt vis.

I de fall där de samma ärende anmäls till både Skolinspektionen och DO efterfrågar ADB Norra Skåne tydliga rutiner för myndigheternas respektive handläggning av och samverkan kring dessa anmälningar. ADB Norra Skåne håller nämligen med om att den nuvarande uppdelningen mellan myndigheterna, som lyfts fram i utkastet till lagrådsremissen, är problematisk. I utkastet till lagrådsremissen framgår att ärenden har tagit längre tid att utreda på grund av att ärendena skickats mellan myndigheterna, eller att ärende utretts av båda myndigheterna. Därför är det viktigt att dessa problem inte bara "följer med", om Skolinspektionen får talerätt jämte DO. Detta gäller kanske framförallt situationer när båda myndigheter bestämmer sig för att utreda samma ärende. I utkastet till lagrådsremissen står att "utvecklingen bör följas noga". ADB Norra Skåne anser dock att det redan är konstaterat att det finns problem som uppstår till följd av att myndigheterna utreder samma ärende parallellt. Liknande problem kan således antas uppstå om det är fortsatt möjligt att anmäla samma ärende till både Skolinspektionen och DO. Något förvånande konstateras i stället i utkastet till lagrådsremiss att förslaget innebär ett mindre behov av samverkan mellan DO och Skolinspektionen jämfört med idag, då systemet blir mer flexibelt och utan skarpa gränsdragningar. ADB Norra Skåne vill poängtera att utan tydliga rutiner för vad som gäller om ett ärende anmäls till båda myndigheterna riskerar samma problem att leva kvar.

Avsnitt 6.1 Skolinspektionen ska kunna utreda anmälningar

ADB Norra Skåne tillstyrker förslaget.

Avsnitt 6.2 Tillämpliga bestämmelser om rättegången

ADB Norra Skåne tillstyrker förslaget.

Avsnitt 7 Tillsynen över arbetet med aktiva åtgärder flyttas till Skolinspektionen

ADB Norra Skåne tillstyrker förslaget.

ADB Norra Skåne anser dock att det är en fortsatt brist att det för elever saknas möjlighet att till Nämnden mot diskriminering göra en framställning om vite i fråga om aktiva åtgärder på utbildningsområdet. Sådan rätt ges i 4 kap. 5 § andra stycket diskrimineringslagen till centrala arbetstagarorganisation i fråga om aktiva åtgärder i arbetslivet. I realiteten innebär det sämre möjligheter för elever, jämfört med arbetstagare, att påtala brister i arbetet med aktiva åtgärder. Vi anser att regeringen bör överväga att utreda hur denna brist skulle kunna avhjälpas.

Avsnitt 8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

ADB Norra Skåne tillstyrker förslaget. Vi anser dock att det kan finnas skäl att klargöra vilka föreskrifter som ska tillämpas på ett ärende där diskriminering sker under en längre period, och där de nya föreskrifterna träder i kraft under tiden.

Avsnitt 9 Konsekvenser

ADB Norra Skåne saknar en analys av vilka konsekvenser dessa förslag kan innebära för landets antidiskrimineringsbyråer.

För antidiskrimineringsbyråerna i Sverige innebär förslagen sannolikt en ökad kontakt med Skolinspektionen. På samma sätt som antidiskrimineringsbyråerna idag bistår enskilda med att anmäla till DO, kan det antas att antidiskrimineringsbyråerna kommer bistå enskilda med anmälningar till Skolinspektionen. Detta medför ett behov av ökad kunskap om Skolinspektionens organisation. En utsedd kontaktperson eller -enhet på myndigheten är också önskvärt, för ett möjliggöra ett effektivt samarbete.

Av punkt 9.8 framgår att förslaget förväntas innebära att något fler fall av diskriminering kan komma att prövas i domstol. ADB Norra Skåne välkomnar att fler diskrimineringsfall prövas i domstol. I utkastet till lagrådsremissen konstateras att det för domstolarna innebär en begränsad omfattning i relation till domstolarnas verksamhet och att ökade resurser inte kommer krävas. Jämfört med domstolarna är antidiskrimineringsbyråerna dock små organisationer med mindre marginaler. Även en liten

ökning av arbetsbelastningen kan få kännbara konsekvenser. Om ärenden ska anmälas till Skolinspektionen i stället för DO, och Skolinspektionen utreder och driver fler ärenden än DO, ökar också arbetsbelastningen för antidiskrimineringsbyråerna. Ökad arbetsbelastning kan leda till ett behov av att anställa fler handläggare, vilket i sin tur kräver ökade ekonomiska resurser, för att alla som utsätts för diskriminering ska ha samma möjlighet att få upprättelse. Utvecklingen bör följas.

Avslutande synpunkter

Avslutningsvis vill vi förtydliga att det är av avgörande betydelse för vår tillstyrkan av förslagen att Skolinspektionen i högre utsträckning än DO utreder och driver ärenden. ADB Norra Skåne ser ett behov av att fler diskrimineringsärenden utreds och drivs rättsligt. Vi ser därför positivt på att Skolinspektionen får rätt att föra talan om diskrimineringsersättning och ansvar för tillsynen över arbetet med aktiva åtgärder. Vår tillstyrkan är dock helt avhängig att Skolinspektionen fortsatt utreder och driver ärenden i samma höga utsträckning som nu.

ADB Norra Skåne vill också poängtera att behovet av att individuella diskrimineringsärenden utreds och drivs rättsligt inte är isolerat till utbildningsområdet. Behovet finns också för de andra områden som listas i diskrimineringslagens andra kapitel. Att skyddet på utbildningsområdet förstärks är bra, men det måste då uppmärksammas att andra samhällsområden saknar en instans motsvarande Skolinspektionen dit ärenden skulle kunna riktas. Individer som utsätts för diskriminering på andra samhällsområden kommer i många fall vara fortsatt hänvisade till DO som, vilket konstateras i utkastet till lagrådsremissen, inte har ett fokus på individärenden. Att skyddet stärks på utbildningsområdet får inte innebära att behovet av att starkare skydd också på andra områden faller i glömska.

Helsingborg, 11 oktober 2018

Antidiskrimineringsbyrån Norra Skåne

Kontaktpersoner:

Sandra Klinth

sandra.klinth@adbnorraskane.se

0761 44 75 52

Karin Törnström

karin.tornstrom@adbnorraskane.se

0761 44 45 48